ಜೀವನಕ್ಕೂ, ವ್ಯವಹಾರಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಸೌಹಾರ್ದವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಅಥವಾ ಕೇವಲ ಸಂಪ್ರದಾಯರಕ್ಷಣೆಯನ್ನೇ ಧ್ಯೇಯವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಾಚೀನ ಯುಗವೇ ಸುವರ್ಣಯುಗವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಅಸಡ್ಡೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆಯೆ? ಇವು ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು. ನಮ್ಮ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ—ಹಿಂದೂಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ, ಇತರರಲ್ಲಾಗಲೀ—ಆಸ್ತಿಕತೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ನೀತಿನಡವಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಪತ್ತನ್ನೇ ಆಧಾರವನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಗವತ್ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೇಲು ಕೀಳು ಭಾವನೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು. ಜನರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮನೋವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಪ್ರವಚನಗಳು ನಿತ್ಯವೂ ನಡೆಯಬೇಕು. ಇದು ಬಹು ಮುಖ್ಯ. ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮೋತ್ತರ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತಿದೆ:

ಶ್ರುಣುತೇ ಸರ್ವಧರ್ಮಾಂಶ್ಚ ಸರ್ವಾನ್ ದೇವಾನ್ ನಮಸ್ಯತಿ।
ಅನಸೂಯೂರ್ಜಿತ ಕ್ರೋಧಃ ತಸ್ಯ ತುಷ್ಯತಿ ಕೇಶವಃ ॥

"ಯಾವಾತನು ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಕಿವಿಗೊಡುವನೋ, ಎಲ್ಲಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ನಮಸ್ಕರಿಸುವನೋ, ಯಾರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಸಹಿಷ್ಣುತೆಯನ್ನಾಗಲೀ, ಕ್ರೋಧವನ್ನಾಗಲೀ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹವನಿಗೆ ಕೇಶವನ ಅನುಗ್ರಹವಿರುವುದು." ಅಂದಮೇಲೆ ಭಗವದನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಸರ್ವರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವುಂಟು ಎಂಬುದನ್ನು ನಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಾಮೂಹಿಕ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಭಕ್ತರನ್ನು ಸಮಾನರನ್ನಾಗಿ ಒಂದುಗೂಡಿಸುವ ಒಂದು ಸಾಧನೆ. ಇದನ್ನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕು. **ಸಮಾನೋ ಮಂತ್ರಃ ಸಮಿತಿಸ್ಸಮಾನಂ ಸಮಾನಂ ಮನಃ ಸಹಚಿತ್ತಮೇಷಾಂ ಸಮಾನೀವ ಆಕೂತಿಃ ಸಮಾನೋ ಹೃದಯಾನಿ ವಃ**—ಇದು ವೇದವಾಕ್ಯ. ಸಾಮೂಹಿಕ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ಜಾತಿಭೇದವಾಗಲೀ, ಲಿಂಗಭೇದವಾಗಲೀ ಇರಕೂಡದು. ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಧ್ಯಾನ, ಮೌನ, ಪರಮತಸಹಿಷ್ಣುತೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಆಸ್ತಿಕನಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ ಸ್ವಭಾವ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಭಕ್ತಾಗ್ರೇಸರೂ, ಸಾಧುಸಂತರೂ, ಮುನಿವರ್ಯರೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿರುವ ಕೊಡುಗೆಯ ಸಾರಾಂಶವೇ ಇದು. ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿಯಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಮಾತು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದೆಂದರೆ, **ಧರ್ಮೋ ರಕ್ಷತಿ ರಕ್ಷಿತಃ**—ಧರ್ಮವು ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದರೆ ಆ ಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಹೊಣೆ ನಮಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಅದಕ್ಕೆ ದೇವಾಲಯವೆಂಬುದು ಒಂದು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಸಾಧನ. *

ಪ್ರಹಸನ ಪ್ರಸಂಗ

ರಾಮು : ಶಿವು! ನಿನ್ನಂಥ ಗೆಳೆಯನಿರುವುದು ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯ. ಕೊನೆಯ ತನಕ ನನ್ನೊಡನೆ ಇರುವೆ ಎಂದು ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಹೇಳಿರುವುದು.

ಶಿವು : ಖಂಡಿತ ರಾಮು! ಕೊನೆಯ ತನಕ ನಾನು ನಿನ್ನ ಗೆಳೆಯನಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತೇನೆ.

ರಾಮು : ಲೋ ಶಿವು! ಹಾಗಾದರೆ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟ ಬಂದಿದೆ. ನನಗೆ ಐದು ಸಾವಿರ ಸಾಲ ಕೊಡುವಿಯಾ?

ಶಿವು : ಇಲ್ಲ, ರಾಮು! ಕ್ಷಮಿಸು, **ನಮ್ಮ ಸ್ನೇಹದ ಕೊನೆ ಇದೇ!**

***

ರೋಗಿ : ಡಾಕ್ಟರ್! ನಾನು ಮಲಗಿದ ಕೂಡಲೇ ಗೊರಕೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತೇನೆ. ಅದನ್ನು ತಡೆಯುವುದು ಹೇಗೆ?

ಡಾಕ್ಟರ್ : ಓಹೋ! ಇದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಪತ್ನಿಗೆ ತೊಂದರೆಯೇ?

ರೋಗಿ : ಇಲ್ಲ! ಇಲ್ಲ! ನಾನು ಅವಿವಾಹಿತ.

ಡಾಕ್ಟರ್ : ಹಾಗಾದರೆ ಏಕೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತೀರಿ?

ರೋಗಿ: ಅಯ್ಯೋ! ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಏನೆಂದು ಹೇಳಲಿ? ನನ್ನ ಗೊರಕೆಯ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಈಗಾಗಲೇ ಐದು ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ***

ನರ್ಸ್ : ಡಾಕ್ಟರ್! ನೀವು ಕೂಡಲೇ ಬರಬೇಕು. ಅಪಘಾತದಲ್ಲಿ ಗಾಯಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ.

ಡಾಕ್ಟರ್ : ನಾನು ಈಗಲೇ ಬರುತ್ತೇನೆ. ರೋಗಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿಕೋ. ಕೂಡಲೇ ಅವನ ಮನೆಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು.

ನರ್ಸ್ : ನಾನು ಕೇಳಿದೆ ಡಾಕ್ಟರ್. ಅವನು, 'ನನ್ನ ಮನೆಯವರಿಗೆ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಗೊತ್ತಿದೆ ಹೋಗ್ರೀ' ಎಂದುಬಿಟ್ಟ.

***

ಒಂದೇ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ವೈದ್ಯರು ತಮ್ಮ ಕ್ಲಿನಿಕ್‌ಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇಬ್ಬರೂ ತಜ್ಞರೇ. ಆದರೆ ಕೆಳಗಿನ ಮಹಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ವೈದ್ಯರ ಬಳಿಗೇ ರೋಗಿಗಳು ಹೆಚ್ಚು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಏನು ಎಂದು ಮೊದಲನೇ ಮಹಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ವೈದ್ಯ ತಲೆಕೆರೆದುಕೊಂಡ. ಪರಿಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ಒಬ್ಬ ರೋಗಿಯನ್ನೇ ಕೇಳಿದ, "ನೀವು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಏಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ? ಕೆಳಗಿನ ವೈದ್ಯರ ಬಳಿಗೇ ಏಕೆ ಹೋಗುತ್ತೀರಿ?" ರೋಗಿ ಹೇಳಿದ, "ಮತ್ತೆ ಸಾರ್, ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ 'ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ದಾರಿ' ಎಂದು ಹಾಕಿದ್ದೀರಲ್ಲ ಸಾರ್!"

***